Työehdot-osasto/Koskinen 14.9.2021

Eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunta
TyV@eduskunta.fi

Etäkuulemistilaisuutenne 15.9.2021

Hallituksen esitys eduskunnalle HE 94/2021 vp laeiksi työsuojelun valvonnasta ja työpaikan työsuojeluyhteistoiminnasta annetun lain, eräiden teknisten laitteiden vaatimustenmukaisuudesta annetun lain sekä tulotietojärjestelmästä annetun lain 13 §:n muuttamisesta

Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry lausuu seuraavasti:

1. Yleiset huomiot

Hallituksen esityksen HE 94/2021 muutosesitykset ovat perusteltuja ja SAK kannattaa niiden voimaan saattamista pikaisesti.

Ehdotukset parantavat viranomaisten eräitä toimivaltuuksia, laajentavat työsuojeluviranomaisten ilmoitusvelvollisuutta poliisille ihmiskaupan ja törkeän ihmiskaupan osalta sekä laajentavat työsuojeluviranomaisten oikeutta saada salassa pidettäviä tietoja tulotietojärjestelmästä työolosuhdevalvontaan työsuhteiden olemassaolon selvittämiseen ja varmentamiseen esimerkiksi alustatalouden ongelmien osalta.

Esitys on käsitelty myös kolmikantaisessa työturvallisuussäännöksiä valmistelevassa neuvottelukunnassa (TTN). Esitys on hyväksytty neuvottelukunnan kokouksessa 1.4.2021 kaikkien keskeisimpien työnantaja- ja työntekijäjärjestöjen sekä muiden yhteistyötahojen toimesta.

SAK on lausunut ehdotuksesta sen aiemmassa valmisteluvaiheessa 3.3.2021 (SAK 14388/2021, VN/13192/2019) ja kyseinen SAK:n lausunto on käsitelty myös edellä mainitussa työturvallisuussäännöksiä valmistelevassa neuvottelukunnassa. Lausuntopyynnön kohteena olevien säädösmuutosten lisäksi SAK on tuonut esille lisäsäädösten tarpeellisuuden myös seuraavilta osin:

2.1. Ilmoitusvelvollisuus ihmiskaupasta ja törkeästä ihmiskaupasta laajennettava kiskontaan ja petokseen

Työsuojeluviranomainen on hallituksen esityksen mukaan velvollinen tekemään ilmoituksen poliisille myös epäilemästään ihmiskaupasta ja törkeästä ihmiskaupasta sekä työntekijöiden terveyttä ja turvallisuutta työpaikalla koskevien EU:n kemikaaliturvallisuussäännösten rikkomisesta. Muutos toteutetaan pykälätasolla valvontalain 50 §:ään lisättävistä viittauksista rikoslain 25 luvun 3 ja 3 a §:ään sekä 44 luvun 1 §:n 1 momentin 3 kohtaan.

Ehdotetun ilmoitusvelvollisuuden lisäksi SAK esittää, että työsuojeluviranomaisen valvontalain 50 §:n mukaista ilmoitusoikeutta laajennettaisiin koskemaan myös rikoslain 36 luvussa rangaistavaksi säädettyä kiskontaa ja petosta (kaikki ilmenemismuodot). Näiden muutosten perusteena olisi siis sama peruste kuin

ihmiskauppaa koskevien säännösten osalta eli saada rikosepäilyt mm. alipalkkausepäilyistä nopeasti ja oikea-aikaisesti poliisitutkinnan kohteeksi.

2.2. Työsuojeluviranomaisten toimivaltuuksien laajentaminen tarpeen työsuojeluvalvontalaissa alipalkkaustilanteiden osalta

Työ- ja elinkeinoministeriön (TEM) ns. sääntelyryhmässä, joka valmistelee kolmikantaisesti keskeisiä työlainsäädännön muutoksia on käsitelty alipalkkaustilanteiden valvontaa. SAK on tuonut esille ko. työryhmässä kuultujen työsuojeluvalvonnan edustajien kuulemisten perusteella, että työsuojeluviranomaisen voimassa olevat toimivaltuudet ovat riittämättömiä alipalkkaustilanteissa, kun käytettävissä on ainoastaan toimintaohjeen antaminen työnantajalle, joka ei maksa työntekijälle tai työntekijöille työehtosopimuksen mukaista palkkaa. Työryhmän muistiossa todetaan, että velvoittavan hallinnollisen päätöksen, kehotuksen, laajentaminen koskemaan alipalkkaustilanteita johtaisi siihen, että työsuojeluviranomainen hallinnollisella päätöksellä määrittelisi työntekijän oikean palkkatason. Tämä perustelu ei vakuuta, koska valvottaessa tarkastuksella palkkauksen oikeellisuutta, joutuu valvoja joka kerta ottamaan kantaa siihen, onko palkkaus ollut yleissitovan työehtosopimuksen mukainen. Ilman tätä tarkastelua asiaa ei voisi valvoa laisinkaan. Palkkauksen oikeellisuuden valvonta perustuu työsopimuslain 13 luvun 12 §:ään, jossa säädetään työsuojeluviranomaisen velvollisuudesta valvoa yleissitovien työehtosopimusten noudattamista.

Tosin sanoen, voimassa olevan oikeuden mukaan ei tarkastuksissa ole ongelmaa sen selvittämisessä, täyttyykö työehtosopimuksen mukainen vähimmäistaso tai työehtosopimuksessa määritelty ammattikohtainen palkkauksen taso vai ei. Vaikka tarkastajat eivät nykyisinkään määrittele työntekijän pisteytystä, he voivat tarkastuksella havaita, että peruspalkka ei täytä edes vähimmäistasoa. Muutoin palkkauksen valvonta olisi mahdotonta. Selvää on, että työsuojeluviranomaisella ei ole oikeutta tulkita työehtosopimuksia, mutta palkkataulukon suora lukeminen tarkastuksella ei ole vielä työehtosopimuksen tulkintaa. Lisäksi tulee ottaa huomioon, että syrjinnän kiellon rikkomisesta voi antaa jo tällä hetkellä kehotuksen. Näissäkin tapauksissa syrjintä tarkoittaa yleensä palkkasyrjintää, jolloin joudutaan arvioimaan palkan oikea taso.

SAK lausuu työsuojelun valvontalain uudistustarpeiden osalta, että Työsuojeluviranomaisen toimivaltuuksia tulee parantaa laajentamalla kehotuksen käyttöalaa edellä kuvatuissa alipalkkaustilanteissa kuten syrjintätapauksissa. Tämä työsuojeluviranomaisten valtuuksien laajentaminen on linjassa nyt esitettävien muidenkin ehdotettujen ilmoitusvelvollisuuksien ohella, joilla parannetaan kaikista heikommassa asemassa olevien työntekijöiden asemaa.

2.3. Muut työsuojelun valvonnasta ja työpaikan työsuojeluyhteistoiminnasta annettuun lakiin ehdotettavat muutostarpeet saatettava erilliseen kolmikantaiseen jatkovalmisteluun

SAK:n lausunnon kohdissa 2.1. ja 2.2. ehdotetut säännösmuutokset on SAK:n mielestä perusteltua lisätä jo lausuntopyynnön kohteena olevaan hallituksen ehdotukseen. Näiden muutostarpeiden lisäksi SAK on tuonut esille aiemmassa lausunnossaan ja työturvallisuusmääräyksiä käsittelevässä neuvottelukunnassa muitakin laajempia muutostarpeita työsuojelun valvontalakiin.

Työsuojelun valvontalain edellisestä kokonaisvaltaisemmasta uudistamisesta on kulunut jo parikymmentä vuotta, missä ajassa työelämä ja työsuojelun haasteet ovat muuttuneet

merkittävästi. Mahdollisista muutostarpeista on jo käyty keskustelua edellä mainitussa työturvallisuusmääräyksiä käsittelevässä neuvottelukunnassa.

SAK lausuu, että tätä hallituksen esitystä hyväksyttäessä todettaisiin samalla työsuojelun valvontalain yleinen uudistamistarve ja sosiaali- ja terveysministeriön tulisi asettaa kolmikantainen työryhmä selvittämään ko. uudistustarpeita.

Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry

Lisätiedot päälakimies Timo Koskinen
timo.koskinen@sak.fi
puh. 040 731 2387